

Fosterhjem – frivillig plassering utenfor hjem

S Innledning

Barn som plasseres utenfor hjemmet har alle sin helt spesielle bakgrunn. Det de imidlertid har felles, er at foreldrene, av en eller annen grunn, ikke kan eller ønsker å gi barnet omsorg. Fosterbarn har derfor en sårbarhet med seg nettopp fordi de har erfaringer som ikke alle andre barn har.

Formålet med og perspektivet for plasseringene kan være svært forskjellige. I enkelte saker er det åpenbart at foreldrene ikke vil være i stand til å ivareta barnet verken på kort eller lengre sikt. I disse tilfellene er det da tale om langvarige plasseringer av barnet utenfor hjemmet, gjerne for hele oppveksten eller resten av den.

I tilfeller hvor det derimot er en berettiget forventning om at foreldrenes vansker vil gå over og omsorgsevnen bedre seg, kan det tenkes at perspektivet for plasseringen er kortere. Dette betyr at man allerede ved plasseringen tror at barnet om noe tid kan flytte hjem igjen. I slike tilfeller må barneverntjenesten jevnlig vurdere om plasseringen fortsatt har et slik midlertidig perspektiv. Svært sentralt er det derfor å følge opp foreldrenes utvikling.

Frivillig plassering kontra tvungen plassering

Av barnevernloven § 4-4 annet ledd fremgår at dersom barnet på grunn av forholdene i hjemmet, eller av andre grunner, har særlig behov for det, så skal barneverntjenesten sørge for hjelpetiltak for barnet og familien. Bestemmelsens fjerde ledd bestemmer at barneverntjenesten kan formidle plass i fosterhjem dersom vilkårene i annet ledd er tilstede. Dersom foreldrene samtykker kan barnevern-

tjenesten dermed fatte vedtak om plassering i fosterhjem som hjelpetiltak.

Slike saker går ikke til fylkesnemnda, men forblir i barneverntjenesten.

Foreldrene bruker sin rett som foreldre til å velge at fosterhjemmet gir daglig omsorg på vegne av dem selv. Daglig omsorg overtas dermed ikke av barneverntjenesten, men utøves etter oppdrag av foreldrene. Enigheten om plassering må også innebefatte enighet om samvær.

En frivillig plassering med hjemmel i barnevernloven § 4-4 fjerde ledd betyr at foreldrene hele veien holder sitt samtykke og er enig. For at plasseringen skal være vellykket kreves et utstrakt og avklart samarbeid mellom fosterhjem, foreldre og barneverntjenesten. I mange tilfeller vil dette være utfordrende.

Så snart foreldrene ikke lenger er enig i plasseringen, grunnlaget for den, samværsomfang eller andre ting, kan de når som helst trekke sitt samtykke. Det mest typiske er å kreve mer samvær eller å kreve barnet hjem.

Vissheten om at foreldrene når som helst kan trekke samtykket kan være krevende å forholde seg til for både barn og fosterhjem og bidra til usikkerhet. Det er derfor viktig at barneverntjenesten sørger for å ivareta både fosterhjemmet og barnet slik at situasjonen blir mest mulig stabil over tid.

Ingen barn profiterer på å leve i uvisshet om hvor det skal bo og hvem som skal ta seg av det. Barnevernloven § 4-4 fjerde ledd annen setning bestemmer derfor at hvis det må forutsettes at foreldrene i lengre tid ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, bør det likevel vurderes om det med en gang skal vedtas at barneverntjenesten skal overta omsorgen for barnet etter § 4-12 fram-

for frivillig plassering etter § 4-4. Dette betyr at barneverntjenesten i saker hvor det diskuteres fosterhjems plassering som hjelpetiltak bør vurdere om saken likevel skal fremmes for fylkesnemnda på vanlig måte.

Det må foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak hva som vil utgjøre lengre tid før foreldrene kan forventes å ha god nok omsorgsevne. Her er barnets alder og behov av betydning. Jo yngre barnet er, jo mindre tid er det snakk om før vilkåret er oppfylt.

Av interesse er det å se hen til barnevernloven § 4-8 tredje ledd hvor det fremgår at det kan fattes vedtak om omsorgsovertakelse selv om vilkårene i § 4-12 ikke er til stede. Dette kan skje dersom plasseringen har vart i mer enn to år og barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering må antas at flytting til foreldrene kan føre til alvorlige problemer for barnet.

I praksis betyr dette at plasseringer som er ment å vare mer enn to år eller som rent faktisk har vart mer enn to år, bør fremmes som sak om omsorgsovertakelse for fylkesnemnda i stedet for å være en plassering med hjemmel i § 4-4 fjerde ledd. Hensynet til stabilitet for barnet tilsier dette. Loven pålegger ikke barneverntjenesten en plikt til å vurdere om plasseringen har endret perspektiv. Men når det rent faktisk har gått to år og tilbakeføring ikke er aktuelt, bør barneverntjenesten vurdere om det skal sendes sak om omsorgsovertakelse. I dette ligger at det samtidig da vurderes hvorvidt plasseringen har endret perspektiv.

Fra frivillig plassering til omsorgsovertakelse

Dersom foreldrene trekker samtykket

Dette er Fosterhjeskontakts juridiske spalte der advokat Astrid Haram og advokat Elisabeth Skjelle Aasdal tar opp barnevernfaglige spørsmål. I denne utgivelse er det Skjelle Aasdal som skriver til spalten. Hun arbeider i Advokat24 AS der hun jobber hovedsaklig med barnevernsaker og barnesaker. Hun har spesialisering med barnrett fra Universitetet i Oslo.

Elisabeth Skjelle Aasdal

Hjemmet kontra tvangsplassering

til frivillig plassering, skal barnet i utgangspunktet hjem til foreldrene. Men er barneverntjenesten at barnet ikke skal hjem umiddelbart, må barneverntjenesten treffe vedtak om flytteforbud etter barnevernloven § 4-9 jf § 4-8 første ledd og eventuelt sende sak om flyttevedtak til nemnda, jf barnevernloven § 4-8 første ledd. Da kan nemnda ta stilling til om det skal fattes vedtak om flytteforbud for en periode på opptil tre måneder.

Noen ganger vurderer barneverntjenesten at det er til barnets beste å sikre barnet ved å sende sak om omsorgsovertakelse til nemnda selv om foreldrene fortsatt samtykker til frivillig plassering.

En slik utvikling sees eksempelvis der hvor perspektivet for plasseringen viser seg å være mer langvarig enn opprinnelig tenkt. Et annet eksempel er hvor samværet som praktiseres er for omfattende og ikke lenger til barnets beste, og foreldrene ikke går med på å redusere omfanget. I tilfeller hvor foreldrene stadig truer med å trekke samtykket til plasseringen og at dette dermed skaper uro rundt barnet, er også et svært praktisk eksempel.

Dersom barneverntjenesten mener at barnet vil bli utsatt for omsorgssvikt hvis det flytter hjem til foreldrene, må barneverntjenesten fremme sak om omsorgsovertakelse til fylkesnemnda for å hindre at barnet flytter hjem.

For barn plassert utenfor hjemmet av foreldrene eller med deres samtykke etter barnevernloven § 4-4 fjerde ledd, bestemmer barnevernloven § 4-8 annet ledd at det må være "overveiende sannsynlig" at flytting til foreldrene vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i § 4-12 første ledd. Reglene i § 4-12 annet og tredje ledd kommer også til anvendelse – plasseringen må

være nødvendig og situasjonen må være slik at ingen hjelpetiltak kan avhjelpe de alvorlige manglene.

Beviskravet i sak etter barnevernloven § 4-12 er alminnelig sannsynlighetsovervekt. Beviskravet synes å være skjerpet i saker hvor barnet allerede bor utenfor hjemmet. Det skal dermed mer til for å si at barnet vil bli utsatt for

Kontaktinformasjon:

Tlf.: 24146407/99398781

e-post: esa@advokat24.as

omsorgssvikt eller risiko for dette dersom barnet allerede bor utenfor hjemmet enn i de tilfeller hvor barnet akkurat har opplevd omsorgssvikt. I praksis vil det imidlertid være slik at dersom barnet vil bli utsatt for omsorgssvikt ved å flytte hjem, så vil vilkårene i barnevernloven § 4-12 være oppfylt og da kan det uansett fattes vedtak om omsorgsovertakelse.

Når barneverntjenesten sender sak til fylkesnemnda og nemnda igjen fatter vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd, tar fylkesnemnda samtidig stilling til om barnet skal plasseres i fosterhjem eller institusjon.

Det fremgår av barnevernloven § 4-18 at når et vedtak etter § 4-12 jf § 4-8 annet og tredje ledd blir satt i verk, går omsorgen over på barneverntjenesten. Dette betyr at så snart barnet er i fosterhjem med grunnlag i et vedtak fra fylkesnemnda om omsorgsovertakelse, så har barneverntjenesten ansvaret for daglig omsorg.

Til sist nevnes at i enkelte tilfeller samtykker foreldrene til at fylkesnemnda fatter vedtak om omsorgsovertakelse. Dette er i saker hvor foreldrene selv ser at de selv ikke er et godt nok omsorgsalternativ for barnet. Slike saker undergis ikke sjelden forenklet behandling i fylkesnemnda. Dette betyr at foreldrene og offentlig part samtykker i at saken avgjøres uten møte, barnevernloven § 7-14.

Tilbakeføring

Dersom det er enighet om at barnet skal flytte hjem, vil et barn som er plassert i fosterhjem med grunnlag i barnevernloven § 4-4 fjerde ledd, kunne flytte umiddelbart. For barn som er omsorgsovertatt, er det nemnda som må vurdere om barnet eventuelt skal flytte hjem etter en sak om tilbakeføring etter barnevernloven § 4-21.

I NOU 2012:5 "Bedre beskyttelse av barns utvikling" anbefaler utvalget at det bør være obligatorisk for fylkesnemnda å vurdere tilknytningskriteriet i § 4-21 første ledd annet punktum, i alle saker om tilbakeføring hvor det har gått mer enn to år fra plassering i fosterhjemmet uavhengig av om barnet ble plassert frivillig etter § 4-4 fjerde ledd eller etter vedtak om omsorgsovertakelse etter § 4-12.

Kort om økonomi

Fosterhjemsgodtgjørelse og utgiftdekning reguleres i fosterhjemskontrakten. I utgangspunktet er det ikke noe som tilsier at plasseringsgrunnlaget medfører en forskjell i hva fosterhjemmet mottar for å ha barnet plassert. Det er barnets alder og behov som ligger til grunn for det økonomiske, ikke om plasseringen er frivillig eller ikke.

Må en av fosterforeldrene frikjøpes for å ta seg av barnet, skal heller ikke plasseringsgrunnlaget være avgjørende. Både barn som er frivillig plassert og barn plassert med tvang, kan være i behov av at en av fosterforeldrene går hjemme. Også her er barnets behov avgjørende.

Barnets beste

Barnets beste er den viktigste rettesnor for alle som omgås barn. Hensikten med å være voksen er å hjelpe barn til å ha en god barndom og på sikt selv bli gode voksne. For noen barn trengs de rammene som gis i fosterhjem. Det viktigste er da at også disse rammene er trygge og gode nok. Det er derfor viktig at barneverntjenesten har med seg alle momenter og tar gode beslutninger allerede tidlig i plasseringen.

Rosehilsen

Anne-Karin Hallangen, som har vært med i redaksjonsutvalget fra før min tid som redaktør, har nå sagt at tiden ikke strekker til for det som står på planen. Hun ser seg derfor nødt til å forlate redaksjonsutvalget. Jeg forstår Anne-Karins prioriteringer fullt ut.

Anne-Karin har i den tiden jeg har kjent henne, alltid stilt opp for Norsk Fosterhjemsforening og for Fosterhjemskontakt. Hun har gjort langt mer enn det som har vært forventet av henne, og det hun har gjort har hun gått helt og fullt inn i. Hun er et menneske med et varmt hjerte for fosterhjemsarbeid og for andre mennesker. Jeg er takknemlig for at jeg har fått bli kjent med henne.

Jeg ønsker Anne-Karin lykke til med nye utfordringer.

*Åse L. Larsen
redaktør*